

Suomalaisen kielentutkijan elämäkerta.

GUNNAR CASTRÉN: **Herman Kellgren**. Ett bidrag till 1840- och 1850-talens kulturhistoria. Helsinki 1945. 429 s. — Skrifter utg. av SLSF, 302.

Professori Gunnar Castrénin tuotteliaasta kynästä on hiljattain valmistunut laaja kielentutkijan elämäkerta, joka muodostuu samalla antoisaksi 1840- ja 1850-luvun sivistyshistoriamme kuvaukseksi.

Herman Kellgrenin lyhyt elämä on ollut etevän ja lahjakkaan suoma-

laisen pyrkimystä kohti tiedon lähteitä. Harvinaisen valveutuvasti ja nopeasti hän on tajunnut ajan virtaukset, syventynyt niihin ja esittänyt niistä mielipiteensä selvästi, usein mukaansa tempaavasti. Mutta hänen henkensä kehittymiselle on kulttuurimaailma ollutkin silloin avoin ja Kellgren on joutunut liikkumaan sen ajan tunnetuimpien merkkimiesten läheisyydessä.

Kun prof. Castrénin teosta hallitsevat runsaat kirjeotteet, joista suurinta osaa ei liene aikaisemmin vielä lainkaan käytetty, lukija saa ehyen ja elävän kuvan Kellgrenin ylioppilasvuosista, ulkomaanmatkoista, tutkimustyöstä ja kaunokirjallisista sekä muistakin harrastuksista. Kellgren on taitava kertomaan vaikutelmistaan ja näkemistään, olivatpa sitten kyseessä Rääkkylän venäjänuskoiset suomalaiset, Viipurin omalaatuiset kansallisuusolot tai Leipzigin mielenkiintoiset opiskeluaajat.

Erittäin onnistunutta teoksena Kellgrenin runojen ja esseiden arviointi. Mm. hänen kahteen »Fosterländskt Albumissa» julkaisemaansa suomen kieltä koskevaan tutkielmaan on kiinnitetty ansaittua huomiota. Kiintoisaa on myös tutustua Herman Kellgrenin ajatuksiin Suomen kansan ja urali-altailaisten kansojen yhteydestä; sanoohan nuori tutkija eräässä kirjeessään 1847 yrittäneensä astua »historiallis-kansatieteelliselle tielle».

Kun kiellentutkijan elämänrata sivuaa suomenheimoisten kielten tutkimusta — Kellgrenin haaveenahan oli täydentää M. A. Castrénin elämäntyötä —, niin luulisi kaikkien hänen harrastustensa, jotka kohdistuivat suomen kielen alalle, saavan riittävää valaistusta. »Suomettaressa» julkaistuihin kirjoituksiin prof. Castrén ei ole kumminkaan pitänyt tarpeellisenä yksityiskohtaisemmin kajota. Ainakin olisin toivonut, että Kellgrenin kirjoittelusta »Kirjoittajat ja kieli» (Suom. 1852 n:o 23) olisi annettu lyhyt selostus, koska se erittäin hauskaasti kuvaa kielen kehitystä sekä kieliopin ja kielenkäytön välistä suhdetta. Tosin tunnettu sensuurikielto asetti esteitä Kellgreninkin toiminnalle, mutta joka tapauksessa hänen »Suomettaressa» suorittamansa työ oli arvokasta. Hänen siirtymisensä itämaisten kielten tutkimuspiiriin vie hänen toimintansa loitommas suomen kielestä. Suomalaiskansalliset harrastukset näyttävät yleensä jääneen varjoon prof. Castrénin tutkimuksessa. Niinpä vain ohivilahtavan maininnan on saanut Kellgrenin osallistuminen »oppilaiskunnan» v. 1852 Lönnrotille laatimaan kirjelmään, jossa Kajaanin piirilääkäriä hartaasti pyydettiin suostumaan suomen kielen professoriksi.

Suomalainenkin lukijakunta varmasti mielellään tutustuisi Kellgrenin elämäkertaan, jossa hänen kansallisille pyrinnoilleen omistettaisiin keskeistä huomiota. Tosin toht. I. Havu on suomeksi käsitellyt erästä merkittävää, ulkomailla tapahtuneen toiminnan kautta (»Herman Kellgren suomen kielen apostolina Saksassa», Kirjall.tutk. Seuran vuosik. II), mutta laajempaa yhtenäistä esitystä nuoren Kellgrenin elämäntyöstä ei toistaiseksi ole kirjoitettu.

Prof. Castrénin tutkimus on omintakeinen, perusteellinen, monipuolinen ja ennen kaikkea asiarikas. Sillä on paljon kerrottavaa kaikille suomalaisen kulttuurihistorian ystäville. Se on todella suuri saavutus, joka avaa uusia, innostuttavia näköaloja.

Sulo Haltsonen.